

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. oktobra 1874.

O b s e g: Poslavljenje prve sirarske družbe Bohinjske. — Klaja za živino. — Kedaj in kako se mora voda na senožeti napeljevati? — Gospodarske novice. — Liberalizem sam ne vé, kaj hoče. — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Noviĉar. *raski jek. — mladočehi dunajski djaki — proraĉun*

Gospodarske stvari.

Poslavljenje prve sirarske družbe Bohinjske.

19. sveĉana lanskega leta je c. kr. ministerstvo kmetijstva razpisalo 5 premij sirarskim druŹbam v planinskih deŹelah našega cesarstva. „Novice“ so razglasile oni razpis in pogoje, pod katerimi bodo sirarske druŹbe vredne spoznane, da dobijo po 600 gold. (dve) in po 300 gold. (tri) premijo, zraven denarne premije pa še drŹavno sreberno medalijo. „Novice“ pa so tudi ob svojem ĉasu poroĉale, da je od ministerstva poslana komisija prišla ogledat Bohinjske sirarije, katerim poĉetnik je predstojnik podruŹnice kmetijske v Bohinjski Bistrici, mnogozasluŹeni gosp. fajmošter Jan. Mesar.

Danes imamo veselje naznaniti, da eno izmed 3 premij po 300 gold. in sreberno medalijo je dobila prva Bohinjska sirarska druŹba, ki sir izdeluje na planini Bitinje in Govnjaĉ imenovani.

Ker je bilo mnogo druzih kompetentov za razpisane premije, je to paĉ velika ĉast za imenovano sirarsko druŹbo. Naj bi jej tedaj to poĉastenje spodbuda bila za ĉedalje veĉi napredek, a ne, da bi mislila: zdaj je pa vse prav. Kar sirarije izdelajo, je blagó, ki se le takrat dobro plaĉuje, kedar je dobro. Na to je tedaj treba zmirom vso skrb obraĉati, in to tem veĉ, ker je deŹel veliko, ki izdelujejo sir. Umetnost, dober sir izdelovati, je zeló podobna umetnosti dober kruh peĉi. Kakor je pri kruhu, za katerega se je dobra moka vzela, poglobitna reĉ to, da se ne prehladí in da dobro izhaja, tako je tudi pri siru, iz dobrega mleka narejenem, poglobitna reĉ to, da se hleb ne prehladí, ampak na toplem drŹi zato, da iz njega izhlapi vsa siratka. Će se to ne zgodi, zaostane siratka v njem, pa se skisa in potem pokvari okus celega hleba. Vse to pa je kupĉiji s sirom na škodo. Zato Bohinjski! posebno zdaj v zaĉetku skrbno pazite, da delate blago brez madeŹa.

Klaja za živino.

Vsak umen kmet resnico spoznava, da mora njive dobro gnojiti, ako hoĉe kmetijstvo zboljšati, povzdigniti in pri moĉi obdrŹati; zakaj le dobro pognojene njive obilno rodijo in kmetu v bolji stan pomagajo. Pri kmetiji je tedaj potreba dovelj dobrega gnoja. Za gnoj pripravljati mora kaj Źivine biti; Źivinoreja pa potrebuje dovelj in dobre klaje ali piĉe. Klaja za Źivino se pri-

dela na travnikih, na senoŹetih ali na njivah. SenoŹeti so dvojne: ene, na katerih raste dobra, sladka trava; druge, ki rodé kisló, slabo senó; prve se imenujejo tudi suhe, druge moĉirne senoŹeti. Poglobitna skrb kmetovalca mora biti, si obilne piĉe in dobrega sená pridelati. Obilno in dovelj sená pa si prideluje le tisti, ki svojim senoŹetim pridno in prav streŹe, in gleda, da jih izboljša. Slab je tisti gospodar, kateri misli, da senoŹetim drugega potreba ni, ko le vsako leto jih pokositi. Će zemlji ne boš dal, kar jej gré, tudi ona tebi ne bo dala kar Źeliš. SenoŹeti je treba vsako spomlad dobro oĉistiti, pognojiti, krtine raztrositi, kamenje po njih pobrati, na suhe, ako je mogoĉe, vode napeljati, moĉvirnim vodo odtoĉiti in odpeljati. Najbolji gnoj za senoŹeti, posebno za suhe, je voda. Vsaka voda, tako tudi ĉista studenĉina, katera sama v sebi nima nobenega gnojenja, senoŹeti dobro pognoji, travam Źivljenje in rast obudi. Vrh zemlje med travo, med prstjo in plitvo pod zemljo so mnoge Źivinske, rastlinske in podzemeljske gnojnine, ki so travi dober ŹiveŹ, ako jih voda dobro razmoĉi in razŹene, da jih korenine lahko srkajo. Boljša od studenĉine pa je voda iz potokov in rek, ker v potoke in reke mnogo gnojne sodrge pride, katera se z vodo sprime in pomeša. Za senoŹeti ali travnike moĉiti je najbolja motna, kalna voda, ker veĉ gnojnine v sebi ima, ko ĉista voda. Oblaki rosijo ĉisto vodo na zemljo; v ti vodi se po zemlji leŹeĉe gnojnine razmoĉijo in razpusté, se z vodo pomešajo, voda kalna in motna postane, in ĉe poĉasi po travniku teĉe, se gnojna goša na tla okoli travnih korenin vleŹe in jim veliko redilnega ŹiveŹa prinese. Za senoŹeti ni bolje reĉi, kakor na-nje vode napeljati, voda senoŹeti pognoji, rastlivosť trave pomnoŹí, ĉrve v zemlji pomori, miši preŹene, mah in slabo travo zatare. Kakor v mokrotnih letih senoŹeti veĉ trave dajo, ravno tako moĉene senoŹeti od nemoĉenih polovico veĉ sená prinesejo, in se skoraj tri tedne prej kosijo.

Kedaj in kako se mora voda na senoŹeti napeljevati?

Najbolji ĉas je vodo na senoŹeti napeljevati spomladi in v jeseni. V spomladi kakor hitro sneg skopni in topleje vreme prihaja, napelji vodo na senoŹet. Voda potegne zmrzlinó iz zemlje, katera je še v njej, in jo za rast oŹivi; in tako se vidi v kratkih dnevih zelena trava na pomoĉeni senoŹeti, dokler so druge ne pomoĉene še vse rujave. SenoŹet pa, na katero vodo napeljuješ, naj bo poravnana, da se vsa pomoĉi, in da

na nobenem mestu, ako je mogoče, suha ne ostane. Senožet moči tudi malega in velikega travna do rožnika, sosebno v dežju motno vodo na travnik spuščaj. Tri tedne pred košnjo pa zapri vodotoke, po katerih voda na senožet teče. Po prvi košnji senožet za otavo spet moči. V jeseni precej po sv. Mihelu skozi celi mesec kozoprsek napeljuj vodo na senožet. Jesenska voda ima največ redilne gnojnine v sebi. V mrazu, v burji, in kedar počne zmrzovati, se travniki ne smejo več močiti.

Kakor je suša senožetim škodljiva, tako jim tudi škoduje preobilni zaliv, še več pa vedno stoječi zamok: obodvoje je vzrok, da marsikatero zemlje pičlo ali pa celó nič ne rodé; če pa odtočiš močvir in zasuješ jame in doline, kmalo ti bo na senožeti divja deteljca in druga sladka trava pognala, zlasti če na njo še kako gnojnino potrosiš. Na suhe senožeti, če je blizo njih studenec, potok ali reka, naj se voda po vodotokih napeljuje; če vode ni, naj se na-nje gnoj, kateremu je zemlja, cestno blato in druga sodrga primešana, raztrosi in pepel po njih pošupa. Močvirnim senožetim, ako je mogoče, naj se po vodotokih voda odpeljuje; če se to ne more, naj se po njih grabni skopajo, da se v nje voda odteka in potem se naj z apnom, pepelom, sosebno s premogovim pepelom (Steinkohlen-Asche) pognoje. Oboje ti bodo obilno rodile in dovolj dobrega sena prinesle. Suhe strme, brežinske senožeti, na katerih le malo travice raste, se poboljšajo, ako se po njih poprečni grabni skopajo, v katerih se z mnogovrstno gnojivno sodrgo snežnica in deževna voda nabira, da se iz njih tako hitro ne steče, in da po njih več redivne mokrote dobijo. Ti grabni se skopajo do 3 ali 4 palce globoki in 6–8 palcev široki. Ti poprečni grabnički naj bodo neke sežnje (klaftre) saksebi napravljeni. V jeseni in spomladi se grabnički strebijo, gnojni znos se iz njih po senožeti raztrosi, in tako se travi pognoji.

Travo pa je treba kositi, dokler še popolnoma zrela ni, dokler je še mnogo cvetja na senožeti videti. Kdor prav popolnoma zrelo travo kosi, ko se že v bilkah ves sok posuši, dobí veliko slabejo klajo za živino. Živinska klaja je za kmeta prva in poglavitna potreba. Kdor ima dosti njiv, pa premalo ali nobene senožeti, si za živinsko pičo lahko pomaga, ako en del svojih njiv s travnim semenom, ali z deteljo poseje. Z žitom si pa tudi le toliko njiv naj obseje, kolikor jih pognojiti zmore, in tako si bo dvojni dobiček napravil.

Znana in v skušnji potrjena resnica je, da ena dobro pognojena njiva več žitnega pridelka dá, kakor tri puste, in tako bo na tih malih, pa dobro pognojenih njivah več žita pridelal, kakor če bi bil vse, pa ne zadosti pognojene z žitom obsejal. Če kmet vsako leto njive prebira, ene za senožeti pusti, jih z deteljo ali s travnimi semeni obseje, une pa, ki so bile z deteljo in z drugimi travnimi semeni obsejane, in so se odpočile, spet z žitom obseje, bo vsako leto imel celine (novine) orati, na katerih vsako žito dobro obrodi, akoravno niso pognojene. Tako gospodarstvo bo kmeta v kratkem času v dober stan povzdignilo.

Za klajo sejejo nekateri deteljo, grašico (grahor), mačji rep, divji oves in koruzo.

Gospodarske novice.

* *Hudo in zgodno zimo* prerokuje Pariški observatorij, ter pravi, da od 15. dne prihodnjega meseca novembra do 15. meseca januarja bode veliko snega padlo. — Mi ne naznanjamo svojim bralcem tacih prerokovanj, da bi jih verjeli; povemo jim jih le, da jih — beró.

* Ministerstvo kmetijstva izdeluje postavo za brambo proti trtni uši filokseri, katero bode državnemu zboru predložilo v obravnavo.

Politične stvari.

Liberalizem sam ne vé, kaj hoče.

V neki Ljubljanski krčmi se je razpletel sledeči pogovor:

A. Kaj pa prav za prav hočete vi liberalci? Vi končno hočete republiko?

B. Da!

A. Toraj hočete cesarja odstaviti?

B. Ne!

A. To je čudna logika; pa dalje. Vi hočete tudi vero odpraviti?

B. Ne!

A. Toraj hočete, da ostane pri starem zastran vere in duhovnikov?

B. Ne!

A. Čudna logika! Vi nočete, da ostane pri starem in nočete vere odpraviti! Kaj toraj hočete?

B. Farški vpliv vničiti.

A. Vi ste res čudni ljudje! Po čem pa imajo duhovniki vpliv, če ne po tem, da ljudstvo podučujejo v veri? Ako ima vera ostati in duhovni jo učiti, kako zamorete duhovnom naravni vpliv vzeti? Kako morete vi ljudstvo prepričati, da je vera dobra, a tisti, ki to dobro vero učijo, da so ničvredni in zaničevanja vredni ljudje? Naravno je, da morate tudi vero ob spoštovanje spraviti, ako hočete duhovnike ob vpliv deti. Če je vera dobra, kako zamore tisti škodljiv človek biti, ki jo uči? Ali ne čutite, v kaki čudni logiki je zidano vaše poslopje? — Pa povejte mi, zakaj sovražite in preganjate duhovne, kaj so zakrivali?

B. Ker so mračnjaki, nazadnjaki, nasproti napredku; ker hočejo ljudstvo v svoji oblasti imeti.

A. Kaj je to „mračnjak“, „nazadnjak“, „nasproten napredku“? Prašam vas: kaj je to? Meni se dozdeva, da vi sami ne veste, kaj to pomeni, ampak da so to le besede tje v en dan govorjene, tako imenovane „liberalne fraze“. Zakaj vera, ki jo duhovniki učé, je od države potrjena; če duhovniki toraj to od države potrjeno vero učé, kako se jim more to v greh šteti? Ali ne storijo ravno tega, kar je njih poklic in dolžnost? Ali ne bi bili kazni vredni, ako bi tega ne storili? Kaj hoče toraj beseda „mračnjak, nazadnjak“? Ako je vera „mračna“ in „nazadnjaška“, potem napadajte le vero in pustite pri miru duhovne, ki jim je dolžnost in poklic, ki so celó od vlade postavljeni ali vsaj potrjeni, da to vero učé! Učite novo vero, ki se vam boljša zdi, in borite se s principi, a ne z osobnostmi! Ako pa zoper vero nimate nič, kakor lažnjivo in hinavsko pravite, čemu je potem hujskanje zoper duhovne? Ako duhovniki drugače učijo, kakor vera zapoveduje, jih bodo že prijeli, če pa nič drugače ne učijo, čemu jih preganjate? In v posvetnih rečeh, ali niso postave za vse enake? Ali se ne kaznuje tudi duhovnik, če se pregreši? In če se ne pregreši, in če mu nič nepostavnega dokazati ne morete, zakaj ga vkljub temu preganjate? Vaše logike ne razumem.

B. Pa ravno duhovniki rujejo najbolj zoper postave.

A. Nihče ne more dvema gospodoma služiti. Dokler ste bili cerkev in država složni, duhovniki niso rovali zoper postave; a kedar je država boj napovedala cerkvi in začela dajati take postave, ki jih duhovniki v svoji vesti niso mogli odobriti, morali so se vstavljati.